

Naslov članka/article:

Predopismenjevalne dejavnosti na prostem

Developing Pre-Literacy Skills Outdoors

Avtor/Author:

Tjaša Kokalj

DOI

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Razredni pouk št. 1/2024, letnik 26

ISSN 1408-7820

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2024

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/razredni-pouk/>

Slika 1: Število glasov v besedi

Tjaša Kokalj

Osnovna šola dr. Vita
Kraigherja, Ljubljana

Predopismenjevalne dejavnosti na prostem

Developing Pre-Literacy Skills Outdoors

IZVLEČEK: Predno se v 1. razredu začne opismenjevanje, je veliko ur pouka namenjenega predopismenjevalnim dejavnostim. Mednje sodijo različne igre in dejavnosti, s katerimi učenci urijo vidno zaznavanje, slušno razločevanje in razčlenjevanje, orientacijo in grafomotoriko. V članku

so predstavljeni konkretni predlogi predopismenjevalnih dejavnosti, ki jih lahko izvedemo zunaj učilnice. Pouk na prostem je ob današnjem sedečem načinu življenja odlična spodbuda tako učencem kot učiteljem za gibanje na svežem zraku.

Ključne besede: predopismenjevalne dejavnosti, pouk na prostem, 1. razred

Abstract: Even before the initial literacy development in Grade 1, early literacy experiences often occur through games and activities that allow children to build visual perception, auditory recognition and segmentation, orientation, and graphomotor skills. This article presents practical alternatives for outdoor pre-literacy activities. Given today's sedentary lifestyle, an outdoor classroom provides a powerful stimulus for pupils and teachers alike to get outdoors.

Keywords: pre-literacy activities, outdoor classroom, Grade 1

Pred branjem in pisanjem

Predno se začne obdobje začetnega branja in pisanja je pomembno, da pri otrocih razvijamo predbralne in predpisalne zmožnosti z različnimi vajami, največkrat z didaktičnimi igrami (Grginič, 2005, str. 163). Eden izmed mnogih ciljev jezikovnega dela pouka slovenščine v 1. VIO osnove šole je tudi, da učenci razvijajo predopismenjevalne zmožnosti (vidno razločevanje, slušno razločevanje in razčlenjevanje, orientacijo na telesu, v prostoru in na papirju, držo telesa in pisala ipd.) (Program osnovna šola slovenščina, 2018). Mnoge cilje pouka v 1. razredu pa lahko učitelj uresniči tudi med poukom na prostem. Pouk na prostem po Skribe Dimec (2014) pomeni organizirano učenje zunaj šole – lahko poteka na igrišču ali travniku, v parku ali gozdu, v kulturnih ustanovah ipd. Za to ne potrebujemo vedno veliko pripomočkov in dodatnih priprav, pomemben pa je prilagodljiv in ustvarjalen učitelj, ki razume, da ima pouk izven učilnice veliko pozitivnih učinkov. Pouk zunaj omogoča učencem pridobiti realne izkušnje, izboljša njihovo fizično in mentalno zdravje, izboljšuje učne dosežke, omogoča medpredmetne povezave, omogoča socialni razvoj in še mnogo drugega (Skribe Dimec, 2014). Tak način poučevanja pa ima prednosti tudi za učitelja. Spodbudi ga, da išče nove strategije poučevanja, da je ustvarjalen in prilagodljiv, obenem pa je ob tem primoran stopiti izven svoje cone udobja, saj tak pouk predstavlja drugačen in razgiban način

dela (Černič, 2021). Ob vedno večjem številu ur, ki jih presedimo za raznimi napravami, pa ob pouku na prostem učitelj poskrbi tudi za svoje boljše počutje. Sama sem opazila, da je pri pouku na prostem potrebnih manj mojih besed in naporov za umirjanje učencev, lahko so bolj sproščeni in glasnejši kot v razredu. Predvsem pa je zanimivo opazovati otroke, ki so ob gibanju na prostem bolj motivirani za šolsko delo kot če bi bili v učilnici.

Raziskava (Cankar, 2015) je pokazala, da učitelji v 1. razredu zelo malo ur slovenščine izvedejo zunaj. Da bi se ta delež čim bolj povečal, v nadaljevanju predstavljam nekaj predlogov, kako lahko predopismenjevalne spretnosti urimo tudi izven učilnice.

Predopismenjevalne dejavnosti na prostem

Orientacija

Otrok se najprej orientira na lastnem telesu, nato pa še v prostoru in na papirju (Zrimšek, 2003). Ta cilj je zapisan tako v učnem načrtu za slovenščino kot tudi za

Slika 2: Abeceda narave

matematiko. Med poukom na prostem lahko utrjujemo orientacijo na več načinov. Učenci se razdelijo v pare. Prvi učenec zastavi vprašanje drugemu, npr. »Kaj je nad toboganom?/Kaj je levo od klopi?«, drugi odgovori, potem pa vlogi zamenjata. Lahko se igrata tudi igro vodenja: prvi učenec daje navodila za gibanje drugemu učencu – ali za premikanje in kazanje delov telesa (npr. dvigni desno roko/pokaži levo uho) ali pa za premikanje po prostoru (naredi 3 korake naprej, naredi 2 koraka desno ...). Nato vlogi zamenjata. S takimi dejavnostmi učenci urijo tudi sposobnost sledenja navodilom ter krepijo pozornost. Orientacijo lahko razvijamo tudi z raznimi gibalnimi in rajalnimi igrami, ki jih še lažje izvajamo zunaj kot v učilnici, saj je več prostora, otroci pa so lahko glasnejši in bolj sproščeni.

Vidno razločevanje

Otroci v svojem razvoju najprej razločujejo predmete, nato abstraktne oblike in na koncu simbole, kot so črke in številke (Grginič, 2005, str. 163). Učence lahko

zunaj usmerimo v dejavnosti opazovanja okolice – naj poiščejo nekaj določene barve ali oblike, ali pa mi poiščemo npr. 2 drevesna lista, učenci pa povejo, v čem sta si podobna in v čem različna. Če sami naberejo več različnih npr. palic, pa jih lahko uredijo po dolžini, debelini ali kakšnem drugem kriteriju. Na list papirja lahko narišejo drevo/šolo/predmet, ki ga vidijo – pri tem urijo pozorno opazovanje, mi pa jih usmerjamo k opazovanju podrobnosti. Če vnaprej fotografiramo nekaj podrobnosti parka/igrišča/travnika v okolici šole, lahko te fotografije natisnemo, nato pa morajo otroci poiskati, kje smo to fotografijo posneli.

Slušno razločevanje

Otroci slušno razločujejo različne zvoke (oglašanje živali, ropot, šumenje ...), razlikujejo med kratkimi in dolgimi besedami, zaznavajo število zlogov v besedi in rime med besedami (Zrimšek, 2003). Učence na prostem usmerimo v pozorno poslušanje. Lahko narišejo ali pa povejo, kaj so slišali v nekaj trenutkih tišine. Za bolj usmerjeno

Slika 3: Učni list Kaj slišim

poslušanje pa pripravimo učni list (Slika 3), kjer je nekaj možnosti že narisanih, eno pa lahko dorišejo sami. Razločevanje dolgih in kratkih besed lahko urimo s pomočjo pripravljenih sličic, ki jih položimo na tla. Otroci pod kratko besedo položijo kratko palčko, pod dolgo besedo pa dolgo palčko.

Slušno razčlenjevanje

Pri slušnem razčlenjevanju učenci najprej členijo povedi na besede, nato pa besede na zloge (zlogovanje) in na glasove (glaskovanje) (Zrimšek, 2003). Z otroki se lahko igramo igro 'Kaj vidim?'. Rečem: »Pred seboj vidim nekaj, kar se začne na glas K.« in učenci ugibajo, kaj bi to lahko bilo. Ko igro dovolj usvojijo, se jo lahko igrajo tudi v manjših skupinah ali parih. Podobno se lahko igramo tudi z zadnjim ali srednjim glasom: »Vidim nekaj, kar ima v besedi glas I.« Učenci, ki imajo že usvojeno slušno razčlenjevanje, najlažje vodijo igro in s tem diferenciramo dejavnost.

Podobna dejavnost je 'abeceda narave'. Na pripravljeni podlagi so zapisane vse črke slovenske abecede. Učenci nabirajo različne predmete in rastline, določijo prvi glas ter predmet postavijo k pravi črki (Slika 2). Če plakat pozabimo pripraviti, lahko posamezne črke napišemo na tla ali jih oblikujemo iz naravnih materialov, pri tem pa nam lahko pomagajo učenci. Če imamo na voljo betonska tla in krede, lahko učenci na tla narišejo preproste sličice, pod njih pa postavijo toliko kamnov ali listov, kolikor ima beseda glasov (Slika 1) ter besedo

Slika 4: Vzorec iz naravnih materialov

na glas glaskujejo. Enako lahko naredimo tudi ob določevanju števila zlogov v besedi.

Grafomotorika

Grafomotorika je sposobnost in spretnost pisanja ter je specifični del splošne motorike (Žerdin, 2011). Pogoj za dobro grafomotoriko je pravilna drža telesa in pisala, razvije pa se ob mnogih ponovitvah finomotoričnih gibanj – npr. striženje, lepljenje, nizanje, sestavljanje kock ... Učenci lahko na prostem rišejo s palico v pesek ali blato, zlagajo liste, kamenčke, palčke in drug naravni material ter ustvarjajo razne 'risbe', stolpe in vzorce (Slika 4). Na palico lahko natikajo liste ali pa jo ovijejo s travo ali rožami. Na betonsko podlago lahko rišejo s kredami ali z vodo in čopičem, pozimi pa oblikujejo kepe različnih velikosti in oblik. K drobnim motoriki rok sodi tudi nabiranje plodov (npr. kostanjev), trganje rož in mečkanje drevesnih listov.

Sklep

V svojo poučevalno prakso učitelji pogosto vpeljemo različne spremembe. Ena izmed teh bi gotovo morala biti tudi pouk na prostem, ki prinese mnogo koristi tako za učence kot tudi za učitelja. Še posebej primeren za tak način poučevanja in učenja je 1. razred, ki naj bi bil namenjen predvsem mehkeemu prehodu iz vrtca v šolo. Naj bo tudi pouk izven učilnice eden izmed pristopov tega prehoda.

Viri in literatura

Cankar, L. (2015). *Pogostost uporabe pouka na prostem v 1. razredu osnovne šole* [diplomsko delo]. <http://pefprints.pef.uni-lj.si/id/eprint/3164>

Černič, A. (2021). *Pogledi učiteljev in učna gradiva za pouk na prostem pri učni vsebini snovi od 1. do 5. razreda osnovne šole* [magistrsko delo]. <http://pefprints.pef.uni-lj.si/7067/>

Grginič, M. (2005). *Porajajoča se pismenost*. Izolit.

Skrbe-Dimec, D. (2014). Pouk na prostem. 2.6. V *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi: naravoslovje in tehnika* (str. 79–83). Zavod RS za šolstvo. <http://www.zrss.si/digitalnknjiznica/pos-pouka-os-spozn-okolja/#/78/>

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina. (2018). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf

Potočnik, N. (2003). *Začetno opismenjevanje: pismenost v predšolski dobi in prvem razredu devetletne osnovne šole* (str. 170). Pedagoška fakulteta.

Žerdin, T. (2011). *Motnje v razvoju jezika, branja in pisanja: [priročnik za pomoč specialnim pedagogom in učiteljem pri odpravljanju motenj v razvoju jezika, branja in pisanja]* (1. ponatis, str. 2 zv. (368)). Bravo - društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami; Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.